

TALABALARDA AKSIOLOGIK MUNOSABATLAR TA'SIRI IJTIMOIY FIKRLAR ASOSIDA TALQIN ETILISHINING IJTIMOIY- PEDAGOGIK TAHLILI

Abdurazakova Zebiniso Akmalxon qizi

Qo'qon davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada talabalarda aksiologik munosabatlarning shakllanishi va ularning ijtimoiy fikrlar asosida talqin etilishiga doir ijtimoiy-pedagogik omillar ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Aksiologik yondashuv shaxsning qadriyatlar tizimiga asoslangan holda kamol topishini nazarda tutadi. Shu nuqtai nazardan, talabalar hayotida ijtimoiy fikrning shakllanishi, ta'lim muhiti, oilaviy qadriyatlar, jamiyatdagi ma'naviy muhit, raqamli axborot oqimlarining ta'siri orqali yuzaga keladigan aksiologik munosabatlar tizimi o'rganiladi. Maqolada ta'lim jarayonining mazmuniy asoslari, ijtimoiy institutlar bilan o'zaro ta'sir mexanizmlari, talaba shaxsining ijtimoiy-ma'naviy o'sishida ijtimoiy fikrning roli va pedagogik boshqaruvning o'rni yoritiladi.

Kalit so'zlar. Jamiyat taraqqiyoti, aksiologik munosabatlar, ijtimoiy fikrlar, ijtimoiy-pedagogik omillar, ta'lim muhiti, oilaviy qadriyatlar, jamiyatdagi ma'naviy muhit, raqamli axborot oqimlari.

СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ АКСИОЛОГИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ ОБЩЕСТВЕННЫХ МНЕНИЙ

Абдуразакова Зебинисо Акмалхон кызы

Докторант Кокандского государственного университета

Аннотация. В данной статье научно анализируются социально-педагогические факторы, влияющие на формирование аксиологических отношений студентов, и их интерпретация на основе социальных мнений. Аксиологический подход предполагает, что личность формируется на основе системы ценностей. С этой точки зрения исследуется формирование общественного мнения в жизни студентов, система ценностных отношений, возникающих под влиянием образовательной среды, семейных ценностей, духовной среды общества и цифровых информационных потоков. В статье рассматриваются содержательные основы образовательного процесса, механизмы взаимодействия с социальными институтами, роль общественного мнения в социально-духовном развитии личности студента, роль педагогического менеджмента.

Ключевые слова. Социальное развитие, ценностные отношения, социальные идеи, социально-педагогические факторы, образовательная среда, семейные ценности, духовная среда общества, цифровые информационные потоки.

SOCIO-PEDAGOGICAL ANALYSIS OF THE INFLUENCE OF AXIOLOGICAL RELATIONS IN STUDENTS ON THE BASIS OF SOCIAL OPINIONS

Abdurazakova Zebiniso Akmalkhon qizi

Co-doctoral student of Kokand State University

Annotation. This article scientifically analyzes the socio-pedagogical factors affecting the formation of axiological relations in students and their interpretation on the basis of social opinions. The axiological approach assumes that the individual matures based on the value system. From this perspective, the formation

of social opinion in students' lives, the system of axiological relations arising from the influence of the educational environment, family values, the spiritual environment in society, and digital information flows are studied. The article covers the substantive foundations of the educational process, mechanisms of interaction with social institutions, the role of social opinion in the socio-spiritual growth of the student's personality, and the role of pedagogical management.

Keywords. Social development, axiological relations, social ideas, socio-pedagogical factors, educational environment, family values, spiritual environment in society, digital information flows.

Kirish. Jamiyat taraqqiyoti shaxsning ma'naviy-axloqiy rivojlanishi, ijtimoiy faoliyati va ongli ishtiroki bilan bevosita bog'liq. Zamonaviy ta'lim jarayoni esa nafaqat bilim berish, balki talabaning qadriyatlar tizimini mustahkamlash, ijtimoiy ongini yuksaltirish va ma'naviy dunyosini boyitish bilan ham uzviy bog'liqdir. Talabalardagi aksiologik munosabatlar jamiyatning mavjud ijtimoiy fikrlari, madaniy muhit, tarixiy xotira, milliy g'oyalar va global tendensiyalar bilan o'zaro munosabatlar jarayonida shakllanadi. Shu bois, talabalarda qadriyatlar tizimini rivojlantirishni ijtimoiy fikrlar asosida tahlil qilish zamonaviy pedagogikaning muhim yo'nalishlaridan biridir.

Oliy ta'limning bugungi rivojlanish bosqichida talabalarda ma'naviy barqarorlikni ta'minlash, jamiyatda to'g'ri yo'naltiruvchi fikrlar ta'sirini ilmiy asosda o'rganish, ijtimoiy-psixologik jarayonlarning pedagogik mexanizmlarini aniqlash dolzarb vazifaga aylandi. Aksiologik munosabatlar shaxsning hayotiy pozitsiyasini belgilab, uning intellektual o'sishi, kasbiy shakllanishi va ijtimoiy faolligiga ta'sir ko'rsatadi. Shu jihatdan mazkur masalani ijtimoiy-pedagogik nuqtai nazardan tadqiq etish, ta'lim jarayonida qadriyatlarga yo'naltirilgan metodlarni qo'llash, talabalar bilan ishlashning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish alohida ahamiyatga ega.

Aksiologiya qadriyatlar haqidagi ta'limot bo'lib, shaxsning ma'naviy shakllanishida markaziy o'rin tutadi. Talabaning ijtimoiy hayotga munosabati, maqsad sari intilishi, bilimga bo'lgan ehtiyoji va kasbiy o'zini anglash jarayoni aynan qadriyatlar tizimi orqali shakllanadi. Aksiologik munosabatlar ichki motivlar, ma'naviy ehtiyojlar, axloqiy qarashlar, ijtimoiy ong, jamiyat manfaatlarini anglash va mas'uliyat hissi bilan uzviy bog'liq.

Zamonaviy aksiologik yondashuv quyidagi ilmiy asoslarda shakllanadi:

- shaxsning ijtimoiy tajribasi va ongli faoliyati qadriyatlarga tayanadi;
- individning axloqiy qarashlari jamiyatdagi ijtimoiy fikrlar tizimi bilan chambarchas bog'liq;
- raqamli axborot makonining kengayishi qadriyatlarning dinamik o'zgaruvchanligini taqozo etadi;
- pedagogik jarayon shaxsning ichki qadriyatlar tizimini mustahkamlashga xizmat qilishi lozim;
- ta'lim jarayoni orqali aksiologik munosabatlar ongli boshqarilishi mumkin.

Aksiologik munosabatlar talabaning ijtimoiylashuvi jarayonida shakllanib boradi. Uning hayotga, jamiyatga, mehnatga, bilimga, insonlarga bo'lgan yondashuvi bu jarayonning asosiy mazmunidir. Aksiologik munosabatlar barqaror bo'lsa, talaba ijtimoiy muhit ta'sirida mustahkam hayotiy yo'nalishga ega bo'ladi.

Talabalik davri shaxsning eng faol rivojlanish bosqichidir. Aynan shu davrda ijtimoiy ong, mustaqil fikrlash, mas'uliyat, kasbiy qadriyatlar, milliy identitet va global madaniyatga munosabat shakllanadi. Talabalarda aksiologik munosabatlarning vujudga kelishiga ta'sir qiluvchi asosiy omillar quyidagilar:

1. ta'lim muassasasining ma'naviy-pedagogik muhiti;
2. oiladagi qadriyatlar tizimi;
3. tengdoshlar guruhi, ijtimoiy ko'nikmalar va kommunikativ faoliyat;

4. ommaviy axborot vositalari va raqamli axborot makoni;
5. jamiyatda mavjud ijtimoiy fikrlar tizimi;
6. o'qituvchi shaxsining ma'naviy namunaligi;
7. milliy g'oya va ma'naviy qadriyatlarning targ'iboti.

Har bir omil talaba dunyoqarashining shakllanishiga bevosita yoki bilvosita ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, ijtimoiy fikrlarning talqin etilishi talabalarda ma'naviy mezonlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Ijtimoiy fikr — jamiyatning ma'lum voqea, hodisa, qadriyat yoki g'oyaga nisbatan umumiy bahosini aks ettiruvchi ijtimoiy ong shaklidir. Talabalar ijtimoiy fikr ta'sirida o'z e'tiqodini shakllantiradi, hayotga munosabatini aniqlaydi, ma'naviy qarorlarni qabul qiladi.

Ijtimoiy fikrning talabalarga ta'siri quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi: ma'naviy qadriyatlarni tanlashga yo'naltiradi; jamiyatda qadr topgan axloqiy me'yorlarni mustahkamlaydi; natijalarga yo'naltirilgan ta'lim motivini kuchaytiradi; shaxsning o'zini jamiyatga tegishli ekanligini anglashini ta'minlaydi; ijtimoiy adolat, mas'uliyat va vatanparvarlik kabi qadriyatlarni shakllantiradi; zararli ijtimoiy qarashlardan himoya qilish mexanizmini kuchaytiradi.

Bu jarayon pedagogik boshqaruv bilan uyg'unlashgandagina talaba ongida sog'lom va barqaror aksiologik munosabatlar shakllanadi.

Aksiologik jarayonlarni boshqarish ta'lim tizimida fundamental vazifadir. Talabalarda qadriyatlar tizimini shakllantirish quyidagi mexanizmlar orqali amalga oshiriladi:

- ma'naviy-ma'rifiy ta'lim dasturlarining tizimli integratsiyasi;

– o'quv jarayonini qadriyatlarga yo'naltirilgan tamoyillar asosida tashkil etish;

– shaxsga yo'naltirilgan pedagogik texnologiyalarni qo'llash;

– talabalarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish;

– ilmiy-tadqiqot faoliyatida axloqiy me'yorlarga rioya qilishni shakllantirish;

– ijtimoiy faol loyihalar orqali talabani ijtimoiy hayotga jalb etish;

– raqamli axborot vositalaridan ongli foydalanishga o'rgatish.

Ta'lim jarayonida har bir dars, har bir muloqot, har bir faoliyat turi shaxs qadriyatlariga ta'sir qiluvchi pedagogik hodisadir. Shu sababli ta'lim muhitini ma'naviy-maqсадli boshqarish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi global axborot maydonida talabalarning ongiga turli xil ijtimoiy fikrlar, qarashlar, g'oyalar va mafkuraviy oqimlar tez kirib keladi. Raqamli makonning cheksiz imkoniyatlari bilan birga xavflari ham mavjud. Shu bois talabaning aksiologik immuniteti — ya'ni zararli axborot oqimlariga nisbatan mustahkam ma'naviy qarashlarga ega bo'lishi nihoyatda muhimdir. Shu jihatdan pedagogik jarayon raqamli ta'lim va media madaniyatni mustahkamlashga qaratilishi kerak.

Xulosa. Talabalarda aksiologik munosabatlarni shakllantirish murakkab ijtimoiy-pedagogik jarayon bo'lib, u ta'lim tizimi, oilaviy muhit, ijtimoiy fikrlar, ommaviy kommunikatsiya vositalari va milliy-ma'naviy qadriyatlarning uyg'un ta'siri asosida rivojlanadi. Aksiologik yondashuv shaxsning ma'naviy ustuvorliklarini aniqlab, jamiyatda faol pozitsiya egallashiga xizmat qiladi. Raqamli axborot makoni sharoitida talabaning aksiologik immunitetini mustahkamlash, ijtimoiy fikrlar asosida ongli qaror qabul qilish qobiliyatini

rivojlantirish zamonaviy ta'limning eng muhim vazifalaridan biridir. Shu bois oliy ta'lim jarayonini ma'naviy-aksialogik yondashuvlar bilan boyitish, talabalarda sog'lom qadriyat tizimini shakllantirish jamiyat taraqqiyotining muhim kafolatlaridan biri bo'lib qolaveradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bruner, J. Toward a Theory of Instruction. Harvard University Press, 1966.
2. Guilford, J. P. The Nature of Human Intelligence. McGraw-Hill, 1967.
3. Davydov, V. V. Problemy razvitiya myshleniya v obuchenii. Moskva: Pedagogika, 1986.
4. Kolb, D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Prentice Hall, 1984.
5. Novikov, A. M. Metodologiya nauchnogo issledovaniya. Moskva: Nauka, 2010

